

BÖLÜM 42

Okul Öncesi Dönem Çocuğunda İdrar Kaçırma ve Kaka Kaçırma Durumunda Neler Yapılmalı?

Bürge KABUKÇU BAŞAY¹

GİRİŞ

Okul öncesi dönem çocuğunda idrar kaçırma (alt ıslatma) oldukça sık karşılaşılan ve çoğunlukla zaman içerisinde düzelen bir durumdur. Kaka kaçırma da alt ıslatmaya göre daha az sıklıkta görülmekle birlikte bu yaş grubu çocuk ve ailelerinin yaşadığı sorunlar arasında yer alır. Çocukların çoğu 1.5-3 yaş civarında tuvalet eğitimlerini tamamlarlar. Tuvalet eğitimleri tamamlanmış bile olsa küçük çocuklar bazen altlarına kaçırabilirler. Bu olağan bir durumdur. Ancak bazı hallerde çocuk daha ileri yaşlara ulaşsa da idrar veya kaka kaçırmaya devam eder. Bu durum zaman zaman sık olmakta ve aileler için zorlayıcı bir boyut kazanabilmektedir. Bu bölümde ilk olarak idrar kaçırma (tıbbi ismiyle enürezis) ve devamında kaka kaçırmanın (tıbbi ismiyle enkoprezis) tanımları, klinik önemi, eşlik eden durumlar ve bunlara uygun yaklaşım yöntemleri anlatılmıştır.

İDRAR KAÇIRMA (ENÜREZİS)

İdrar kaçırma yani enürezis, çocuğun idrarını tutabilecek biyolojik olgunluğa erişmesine rağmen (olağan gelişim gösteren çocuklarda bu sınır beş yaş olarak kabul edilmektedir), istemli veya istemsiz bir şekilde kıyafetlerini veya yatağını ıslatacak şekilde idrarını bırakması olarak tanımlanmıştır. Bu durumun bir bozukluk olarak kabul edilebilmesi için çocuğun en az beş yaşında olması, idrar kaçırmanın ardışık üç ay içerisinde tekrarlayacak şekilde, haftada en az iki kez

¹ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD., burgekabukcu@yahoo.com, ORCID iD: 0000-0003-4124-2340

spektrum bozukluğu vb.) olan çocuklarda tuvalet eğitim süreci uzayabilmekte, bu durumda ebeveynlerin acele etmeden daha sabırlı olmaları gerekmektedir. Bu çocuklarda tuvalet eğitiminde ipuçlarını yakalamaya yönelik iyi gözlem yapılması, gözlemlere dayanarak tuvalet programı oluşturulup belirlenen saatlerde çocuğun tuvalete götürülmesi, ortak bir tuvalet dili geliştirilmesi (resimler, işaretleme vb.), uygun davranışa yönelik pekiştirme/ödüller ve varsa kabızlık tedavisi önerilir.

Kaka kaçırmaları olan çocukların büyük bir kısmı izlem içerisinde bu problemde kurtulurlar. Ülkemizde yapılmış olan bir çalışmada kaka kaçırmaları tedavisinden altı ay sonra da çocukların çok büyük bir kısmının iyilik halini koruduğu saptanmıştır; iyi akademik başarı, yüksek aile eğitim düzeyi ve kabızlığın bulunmamasının olumlu gidişle ilişkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte tedavi edilmemiş olgularda gidiş olumlu değildir. Kabızlığın eşlik ettiği veya etmediği kaka kaçırmaları olan çocuklarda ergenlikte ve erişkinlikte problemi devam eden bireyler bildirilmiştir. Kaka kaçırmaları sorunu olan çocukları utandırmadan desteklemek, sorunu kriz haline getirmemek ve gereğinde farklı disiplinlerden destek ve tedavi almak sorunu çözmede yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Aydos, B.S., Ünal, F. (2018). Oyun Dönemi ve Tuvalet Eğitimi. İşeri, E Güney E, Taş Torun Y (eds). Oyun Dönemi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları içinde (ss 205-215). Ankara: Türkiye Çocuk Psikiyatrisi Derneği.
2. Graham, K.M., Levy, J.B. (2009). Enuresis. *Pediatr Rev*, 30(5),165-172.
3. Karabekiroğlu, K. (2011). Çocuğuma Nasıl Davranmalıyım? İstanbul: Say Yayınları.
4. O'Flynn, N. (2011). Nocturnal enuresis in children and young people: NICE clinical guideline. *British Journal of General Practice*, 61(586), 360-362.
5. Perçinel Yazıcı, İ. (2020). Dışa Atım Bozuklukları. Ercan, ES, Bilaç Ö (eds). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi I: Güncel Yaklaşımlar ve Temel Kavramlar içinde (ss 613-626). Ankara: Akademisyen Yayınevi.
6. Shepard, J. A., Poler Jr, J. E., & Grabman, J. H. (2017). Evidence-based psychosocial treatments for pediatric elimination disorders. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology* 46(6), 767-797.
7. Taner, YI. (2011). Ah Bir Büyüse: Çocuk ve Ergen Psikolojisi, En Sık Sorulan Soru ve Yanıtları. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık.
8. Unal, F., & Pehlivan Türk, B. (2005). Encopresis: long-term clinical outcome of 67 cases. *The Turkish journal of pediatrics*, 47(1), 53-57.
9. Von Gontard, A. Encopresis. In Rey JM (ed), IACAPAP e-Textbook of Child and Adolescent Mental Health. Geneva: International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions 2012.